

Wie zal de crisis betalen? John Crombez

De laatste dagen circuleren heel wat pistes voor begrotingsmaatregelen. Dat is bijzonder nuttig. Maar het lijkt er op dat de belangrijkste vraag, namelijk “wie zal dat betalen”, helemaal niet beantwoord wordt. Voortgaand op wat de regering de voorbije jaren niet heeft willen doen, zijn de pistes die de regering lanceert niet zo geruststellend. Als ze niet bereid is om boetes op te leggen aan de grote bedrijven die onterecht te veel doorrekenen aan gezinnen en bedrijven, of om prijscontroles heel intensief te voeren, of om de regulatoren echt te laten optreden, dan zullen het weer de gezinnen en de bedrijven zijn die betalen. Het is een discussie waarbij de vraag eigenlijk luidt: dragen 5 heel grote bedrijven bij, of wordt alle last gelegd op gezinnen en alle andere bedrijven. Want dat is de voorbije jaren het geval geweest.

Nu de discussie over de begroting is begonnen, vallen er een paar interessante opmerkingen te noteren. Laat ons even de opmerkingen overlopen die uit de regering zelf komen, een onverdachte bron dan de oppositie in deze. Wathélet stelt vast dat de fiscale inkomsten veel sneller zijn afgenomen dan de economische groei. Er wordt slecht geïnd. Tip aan de regering: de studiedienst van financiën stelt dit al vast sinds begin 2008, een half jaar voor de crisis begon. Reactie van de regering: nihil. Een goed teken dat de staatssecretaris het nu aanklaagt (mogen we hopen).

Ten tweede: er zijn al twee jaar geen begrotingscontroles gehouden. Met andere woorden de begroting wordt niet beheerd. Het is de Open VLD die dat aan de kaak stelt. Het is terecht om dat aan de kaak te stellen, al zit de Open VLD wel al die tijd mee in de regering, en is het onder hun bewind dat er twee jaar geen begrotingsbeheer is geweest. Ook al hebben ze zelfs al gedreigd (de dag na de opmaak van de vorige begroting) om er uit te stappen als er niet snel een echte begrotingscontrole kwam. Die er toch niet is gekomen.

Ten derde stelt de nieuwe minister verantwoordelijk voor begroting dat er twee redenen aan de grondslag liggen van het enorme tekort. Met name de crisis (evident) en het politieke gekrakeel. Dat laatste werd door de meerderheid tot nu toe ontkend, dus het is een stap vooruit dat het nu vanuit de regering wordt toegegeven. Want het betekent ook dat een deel van die 25 miljard niet gerelateerd is aan de crisis, en eigenlijk moet hersteld worden. Voorbeelden zijn er heel wat, we hadden het eerder al over het herstellen van de fiscale ontvangsten. Andere voorbeelden zijn het terug op orde brengen van de uitgaven voor medicatie, het (opnieuw) herstellen van het budget van defensie, ...

Het bovenstaande komt er eigenlijk op neer dat er (eindelijk) vanuit de regering openlijk wordt gezegd dat het niet besturen op begrotingsvlak mee de oorzaak is van het enorme tekort. Dat terug rechtzetten is een moeilijke maar zeer noodzakelijke oefening, daar is al heel wat tijd verloren. Daarbovenop zal een pakket maatregelen nodig zijn voor een verdere inspanning. Waarom? Door de crisis zijn de ontvangsten gedaald en de uitgaven gestegen. Dat in één keer herstellen is onmogelijk, het zou een

bijkomende economische vertraging tot gevolg kunnen hebben. Het is ook onnodig, met herstel van economische groei zal een deel van dat tekort zich herstellen. Dat zal jaren duren, omdat het herstel van jobs traag gaat nadat het verlies van jobs snel is gegaan. Dat tonen ook de cijfers van onder meer het planbureau. Maar dat het zal gebeuren is zeker, alleen weet niemand tegen wanneer.

Om dat laatste te illustreren is het nuttig om naar Japan te verwijzen, waar de herstelperiode van de crisis uit de jaren '90 heel lang heeft geduurd, en waar men ondertussen met een staatsschuld wordt geconfronteerd van 170% van het BBP, mijns inziens omdat men voor het herstel van de begroting ook iets teveel heeft gerekend op het herstel van de economie. Beter wat marge inbouwen dus, en bijgevolg maatregelen nemen die ook een deel van de impact van de crisis op de begroting teniet doet. Indien de economie dan snel en krachtig zou herstellen, dan leidt dat sneller naar overschotten, wat uitstekend is gezien het vergrijzingvraagstuk. Het is ook de redenering die toepasselijk is op de manier waarop de nieuwe Vlaamse regering haar begroting heeft gemaakt. De tweede - orde vraag is welke maatregelen moeten worden genomen.

Twee verhalen halen daar de bovenhand. De banken zijn de oorzaak van de crisis en moeten mee betalen voor het herstel, en de energiesector moet een bijdrage leveren in ruil voor het uitstellen van de kernuitstap. Beide dus zeer verschillende verhalen, maar met eenzelfde risico. Namelijk, dat niet de energiesector en de banksector "solidair" zullen moeten zijn in het betalen van het herstel, maar dat de bijdragen die gevraagd worden aan deze sector ook door de gezinnen én de bedrijven zullen betaald worden.

Het kan een vreemde redenering lijken in beide gevallen, maar wat de regering de voorbije jaren níet heeft gedaan illustreert dat het een realistische redenering is. Laat ons beginnen met de energiesector, daar is het nog het duidelijkst. Sinds de zomer van 2007 zijn er in het parlement verschillende voorstellen geweest om iets te doen aan de tarieven of om een bijdrage door de energiesector te laten betalen. Het is allemaal dode letter gebleven, en volgens mij heeft de bijdrage van de energiesector die in de begroting opdook, geen euro gekost aan de energiesector. Hoe kan dat? De regering heeft de bijdrage van Electrabel als een heffing gestructureerd, waardoor het bedrijf het in de kosten kon inbrengen en het aftrekken van de belastingen, waarbij en derde al was gerecupereerd. Het grappige was dat Electrabel stelde, toen duidelijk werd dat ze bijzonder weinig belastingen betaalde, dat ze naast de vennootschapsbelasting ook een heffing had betaald. Bijna grappig moest het niet zo schrijnend zijn.

Daarenboven, en nog erger, heeft de energiesector in België de gezinnen en (eigenlijk vooral) de bedrijven de laatste jaren teveel laten betalen. Los van het feit dat Belgische gezinnen en bedrijven 50% meer betalen dan de Franse voor dezelfde elektriciteit van dezelfde leverancier, kom ik aan een bedrag van 1,6 miljard euro dat teveel werd betaald. Hoe? Door enerzijds het onterecht doorrekenen van een CO2 bijdrage, en anderzijds door een marktmanipulatie van de prijzen. Ik beweer het nogal sterk, omdat er over beide discussie is. Maar bvb. dat laatste werd door de CREG vastgesteld en berekend, en na wat vuilspuiterij de dag na de bekendmaking ervan, werd het verhaal overal opgeborg. Het werd tenminste nooit serieus genomen door de regering.

Als de regering nu een deal zal sluiten met de energiesector, die er in bestaat de kerncentrales langer open te houden in ruil voor een bijdrage van de sector, ga ik er van uit dat het bedrijf niet bereid is daarvoor geld op tafel te leggen. Ze zal het minstens niet mogen doen vanuit Frankrijk. Zelfs straffer, waarom zou een bedrijf spontaan geld afstaan? Dat gaat in tegen het feit dat het bedrijf probeert het zo goed mogelijk te doen in omzet en in winst. Dus het is aan de overheid om daar de regels vast te leggen. Als de sector een bijdrage moet betalen moet er voor worden gezorgd dat die sector niet uit andere zakken datzelfde geld terugneemt. En dat is precies wat deze regering de voorbije jaren heeft geweigerd te doen. Het feit dat Electrabel een bijdrage heeft moeten betalen, heeft de gezinnen en bedrijven uiteindelijk twee keer geld gekost.

Hetzelfde dreigt met de banksector, en zeker met de grootste bankbedrijven. Wat is er gebeurd na de crisis die ze veroorzaakt hebben? Nadat ze de meest risicovolle producten door de maatschappij lieten razen, kregen ze middelen van de overheid en werden ze plots zelf risicoschuw. Kredieten werden moeilijk nog verstrekt, en voor de basisbankproducten werd de laatste maanden ook vlot meer betaald door de consument (opnieuw de gezinnen en bedrijven). Enerzijds werden de marges vergroot (door heel wat minder te bieden op het geld dat aan de kant werd gezet door gezinnen en bedrijven) en anderzijds liepen de bankkosten op. Het is nog heel vroeg om dat laatste hard aan te tonen, en op grote schaal. Maar het is zichtbaar. En beter voor één keer vroeg genoeg reageren.

Samenvattend, ik wil het wel eens zien of de regering van plan is om maatregelen te nemen die er sluitend voor zorgen dat de energiesector en de banksector écht een bijdrage zullen leveren. De enige die dat al hebben gedaan tot nu toe zijn die gezinnen en bedrijven. En het moet haalbaar zijn, want het gaat in essentie vooral om twee sectoren, waar het grootste deel van de sectoromzet in welgeteld 5 bedrijven zit vervat, en waar de overheid vertegenwoordigd is in sommige van die bedrijven. We zijn heel erg benieuwd.

Opiniestuk John Crombez en Johan Vande Lanotte: Gooi de begroting en het relanceplan weg.

De regering hoopt voor het einde van deze week aangepaste cijfers over de begroting van vorig jaar voor te kunnen leggen. Dat verklaarde minister van Financiën Didier Reynders gisteren na afloop van de vergadering van het kernkabinet. *sp.a*'ers John Crombez en Johan Vande Lanotte maken nu al brandhout van het werk van Reynders.

Zonder dat er al een officiële mededeling is gebeurd, is gebleken wat we voorspelden: de begroting van 2008 heeft een tekort, van om en bij 3,5 miljard euro of één procent van het BNP. Vanuit de regering is nu al te horen dat het door de crisis komt, maar niets is minder waar. De gevolgen van de crisis zullen voor de begroting pas in 2009 echt doorwegen: in 2008 is er al bij al nog steeds een groei van 1,2 à 1,5 procent. Als er nu één procent tekort is, dan is dat omdat de regering zichzelf en de bevolking steevast blaasjes heeft wijsgemaakt.

Hoofdoorzaak zijn de fiscale ontvangsten. Van bij de opmaak van de begroting werd het groeicijfer van de fiscale ontvangsten door ons in vraag gesteld. Maar het meest opmerkelijke feit deed zich voor in juli. Terwijl alle informatie aangaf, zelfs de ramingen van de administratie van financiën, dat de inkomsten tegenvielen, organiseerde minister van financiën Reynders een persconferentie. Inhoud van zijn mededeling: de ontvangsten waren niet alleen goed, ze waren zelfs beter dan verwacht. Pittig detail: de minister organiseerde wel een persconferentie, maar geen begrotingscontrole. De "nieuwe" (verzonnen is beter) cijfers werden op de regering zelfs niet besproken of bediscussieerd. De andere ministers lieten lijdzaam begaan. En met het fictief overschot werden nieuwe uitgaven beslist. Het is een patroon dat een paar keer is teruggekeerd in de regering: aankondigen dat de begroting in orde is, zonder dat de inkomsten er zijn, en wel de uitgaven doen. Een financieel directeur of een boekhouder van een gemiddeld bedrijf zou aan de deur worden gezet. Het gevolg is dat het structureel tekort snel opliep. Nochtans hadden ze van de vorige regering een begroting geërfd die structureel in evenwicht was in 2007. Naar de buitenwereld ontkent de regering dat uiteraard, maar op de ministerraad van half april heeft ze dat wel zelf bevestigden aan de Europese unie overgemaakt.

Te weinig inkomsten dus, en steeds nieuwe uitgaven beslissen. Het werd elke maand erger, en steeds werd zowel de kritiek in het parlement als de ramingen van de eigen administratie weggelachen. Wat de ontvangsten betreft, ziet het er naar uit dat het wegvallen ervan echt structureel is geworden. In 2008 werd ook duidelijk dat op de administratie gekwalificeerd personeel niet werd vervangen, maar dat het liberale personeelskantoor volop mensen "plaatste" zonder de nodige kwalificaties. Het gevolg is dat her en der te lande de controles gewoon stopten. En recent nog werd duidelijk dat ook de inning zelf om één of andere reden weer is

stilgevallen. Met dezelfde minister van Financiën op post kunnen we er inderdaad vertrouwen in hebben dat de teloorgang van de staatsontvangsten verdergaat.

Er is nog een tweede belangrijk element. De regering, met de liberale partijen op kop, ging er prat op de overheidsuitgaven zelf goed onder controle te houden. Het overheidsbeslag moest en zou dalen. Maar in het rapport van december van de Nationale Bank, staat duidelijk dat de primaire uitgaven in 2008 1,2 procent van het bruto binnenlands product stegen, en er wordt verwacht dat ze in 2009 nog eens 0,6 procent zullen stijgen naar 46,3 procent (p.17). Dit is veel sneller dan ooit te voren. Er werd niet zuinig bestuurd. Het onder controle houden van de overheidsuitgaven blijkt dus maar een zoveelste slogan, één in een lange rij.

Openbare financiën in de soep. De globale conclusie is ontstellend. Het parlement werd voorgelogen, de ramingen van de administratie ontkend. Er is een structureel tekort in 2008 van meer dan 3 miljard euro, dat maar voor een deeltje is veroorzaakt door de crisis van de laatste maanden. Ondertussen is nog 1 miljard euro extra uitgaven. Met dezelfde stelligheid waarmee we een tekort van één procent voor 2008 voorspelden (en wat nu dus uitkomt), kunnen we nu zeggen dat de begroting 2009 op een tekort van drie procent afstevent! En dus moeten we de recessie aanpakken, startend met een immense verslechtering van de financiën door het wanbeleid in 2008. De nieuwe premier wil terug naar een structureel gezonde begroting, wat ook de reden was dat hij terecht het relanceplan afkraakte voor hij premier werd. Maar ook hier doet de eerste communicatie van de nieuwe regering het omgekeerde dan vertrouwen wekken. De communicatie is dat het relanceplan blijft wat het is, dat het tekort van 2008 veroorzaakt is door de crisis, en dat de uitgaven van de sociale zekerheid moeten geïnviseerd worden.

Onvoorstelbaar eigenlijk, een ideaal middel om de openbare financiën opnieuw de soep in te draaien en de sociale zekerheid op de helling te zetten. We worden verteruggeslagen in de tijd. Tegenover de nieuwe premier kunnen we dus enkel herhalen :

breng orde in het regeringshoenderhok, gooi de begroting en het relanceplan weg, stel een nieuw op dat én realistisch is én toekomstgericht werkt.

Er werd niet zuinig bestuurd. Het onder controle houden van de overheidsuitgaven blijkt dus maar een zoveelste slogan, één in een lange rij. Het parlement werd voorgelogen, de ramingen van de administratie ontkend.